

allang niet meer van de binnenzee moet hebben, maar door groote kanalen een verbinding heeft tot stand gebracht met de Noordzee. Zoo leert hij begrijpen, dat de Zuiderzee haar tijd heeft gehad en als hij op een der tochten den wordenden dijk ziet, gaat hij vertrouwen stellen in het werk der ingenieurs. Met de jaren groeit zijn vertrouwen, als hij resultaten ziet in de Wieringermeer.

Aardig weet de schrijver ook te illustreeren, dat de verandering in de oude zeden, geen absoluut verlies beteekent. Geert vrijt tevergeefs om een Urker meisje. Beiden houden van elkaar, maar de oude wet: Urk trouwt met Urk, dwarsboomt hen. Geert moet van zijn meisje afzien. Doch na jaren, als hij als schipper op het rijksvaartuig terugkomt, is Urk het middelpunt van de nieuwe dijkage; het eilandje is uit zijn isolement verlost, de oude zeden zijn ten deele vergeten, zoodat de flinke Blokzijlsche jongen het knappe Urker meisje mag trouwen.

De tijden zijn veranderd; de oude doode stadjes wachten een nieuwen bloei, niet meer van de zee, maar van het ingepolderde land.

In de drie boeken die Norel over de Zuiderzee geschreven heeft, ontmoet men telkens dezelfde idealistische gedachte, doch van een andere zijde belicht. Hier toont hij een open oog te hebben voor de schoonheid van het verleden. De stadjes met hun eigen sfeer zijn goed beschreven. De romantiek van het verleden oefent haar bekoring op hem uit, maar anderzijds betoont hij zich een gezond realist, die met gegrond optimisme de nieuwe toekomst aanvaardt. Als orthodox protestant eensgeestes met het grootste deel der bevolking, onderschat hij niet de gevaren, die de inpoldering in geestelijk opzicht mee kan brengen, maar vreest hij niet voor de gevolgen. Het ware geloof zal gelouterd uit den strijd naar boven komen.

Een eigen aandeel aan het werk heeft de tweede auteur, de fotograaf Heukels. Zijn foto's spreken op hun wijze over de schoonheid van het verleden en laten zien de veranderingen van het heden. Met den geschreven tekst vormen zij samen een werk van documentair belang, zoowel voor het heden als voor later. Het geheel maakt een fraai, goed, christelijk boek.

Gron.

H. S.

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Hoe een christen heeft te staan tegenover leven en dood.

Een broeder zond mij het volgende schrijven: „Een hoogstaande broeder beweerde: Als Gods kinderen na de bede: „Vergeef ons onze schulden” deze schuldvergeving door het geloof mogen aannemen, dan wordt het leven voor hen angstig. Niet het sterven, maar juist het leven maakt hen angstig, want zij moeten, na hun schuldvergeving, dit leven weer in, de zonde zal hen weer lokken, de Satan zal weer trachten hen tot zonde te verleiden; zij weten zich zoo zwak; en juist deze wetenschap, dat zij zoo gemakkelijk weer zullen vallen, maakt hun leven angstig.”

Over deze bewering heb ik reeds geruimen tijd getoed.

Ik kan hiervoor geen grond in de Heilige Schrift vinden. Ook ken ik wel stervensangst en zondevrees. En ofschoon ik reeds ver over den middelbaren leeftijd ben, is het leven mij zeer dierbaar en ken ik eerder levenslust, dan levensangst.

Tot zoover deze broeder.

Het komt mij voor, dat hij voor een goed deel zonder reden zoo heeft getoed.

Levensangst is een verschijnsel, dat zeker niet thuis behoort bij een kind van God.

Zondevrees wel; maar dat is heel iets anders.

Laat ik trachten, dat door een beeld duidelijk te maken.

Daar trekt door het gebergte een geroutineerd bergbeklimmer.

Aan alle kanten om hem heen zijn ravijnen; hij moet telkens gaan over steile hellingen, waarlangs iemand gemakkelijk naar beneden glijft. Er is dus elk oogenblik gevaar. De reiziger weet, dat hij aldaar op zijn hoede moet zijn; en dat is hij ook. Elke stap, die hij doet, is weloverwogen. Maar angst kent hij niet. Zijn kracht, zijn behendigheid, zijn routine geven hem de zekerheid, dat hij niet zal verongelukken.

Angst zou trouwens heel slecht zijn; angst zou hem zijn zekerheid doen verliezen en het onheil naar hem toe trekken.

Zoo gaat het een kind van God.

Hij vindt de zonde heel erg; hij wil daar niet graag in vallen.

Ook weet hij, dat die zonde toch altijd om hem heen is, dat het gevaar van te zondigen elk oogenblik dreigt.

Daarom is hij altijd op zijn hoede.

Dat is, wat de Bijbel noemt: „wandelen in vrees”. Maar dat is geen angst. Gods kind weet, door het geloof, dat hij niet zal omkomen, dat duivel noch dood hem los kunnen slaan van de liefde Gods. Daarom blijft hij rustig onder alle dreiging; ook bij alle zondedreiging.

Als een kind van God angst heeft voor het leven, dan deugt het met hem niet, dan staat hij niet in het geloof.

Dan ziet hij niet, dat hij, sinds hij in Christus geloofd, door het werk, het borglochtelijk werk, van Christus wordt omvangen en gedragen.

Angst voor het leven bij een kind van God komt hieruit voort, dat hij nog min of meer meent, dat hij voor eigen rekening, op eigen gelegenheid het leven door moet treden.

De apostel Paulus kende zeker de vrees voor de zonde, de worsteling tegen de zonde (Rom. 7); maar dat er bij hem van geen levensangst sprake was, dat blijkt meer dan duidelijk uit den jubel aan het slot van Romeinen 8.

Laat u dus door niemand wijs maken, dat levensangst iets zou zijn, dat thuis hoort bij een geloovige.

Levenslust past veel beter bij het kind van God dan levensangst.

De broeder, die mij schreef, behoeft dat heelemaal niet te zien als iets abnormaals of verkeers, dat hij, op zijn leeftijd, het leven nog zoo lief heeft.

Laat hij daar veelmeer dankbaar voor zijn.

Als hij maar toeziet, dat zijn levenslust waarachtig christelijke levenslust is; d.w.z. als hij het leven maar liefheeft, omdat hij in het goede en schoone, dat het leven meebrengt, ziet een openbaring van de liefde Gods in Christus; als hij het leven maar liefheeft, omdat hij in dat leven zijn God mag dienen.

Als het zó is, dan zal de angst voor den dood ook wegvallen.

Angst voor den dood behoort evenmin bij het kind van God, als angst voor het leven.

Het is niet verkeerd, dat wij liever willen leven dan sterven; het is niet verkeerd, dat wij liever de wederkomst van Christus willen beleven, om zoo, rechtstreeks, het Nieuw Jeruzalem binnen te gaan, dan dat wij den weg zouden moeten volgen door het graf.

Maar angst voor den dood mogen wij niet hebben. Ook daarin is gebrek aan geloof.

Wie leeft uit het geloof, weet, dat ook de dood hem geen kwaad kan doen, want ook die dood hem niet ontnemt de liefde Gods, die is de eenige wortel van alle zaligheid.

Wij mogen, wij moeten het leven liefhebben, maar nooit anders dan zoo, dat wij zeggen kunnen: als God het mij ontnemt en mij den dood doet ingaan, het zal mij ook wel zijn, want, wat mijn leven goed en schoon maakte, n.l. de liefde Gods in Christus, dat blijft ik ook in den dood behouden.

Het lijkt mij toe, dat ons leven in het algemeen, ook het leven van dien broeder, die mij schreef, in dat opzicht nog wel eenige reformatie noodig heeft. Het komt mij voor, dat onze levensleide nog teveel een wereldsch karakter vertoont, waardoor stervensangst er onlosmakelijk aan is verbonden.

Daar moeten wij boven uit.

En daar zullen wij boven uit komen, als wij maar waarlijk uit het geloof leven; van het geloof uit alle dingen beschouwen en genieten. Dan gaat de angst voor het leven, maar ook de angst voor den dood weg; dan stappen wij koninklijk het leven door, maar zien ook koninklijk den dood in het aangezicht.

Dan zullen wij teeder leven; maar die teerheid zal onze vrede niet schaden.

Dan zullen wij altijd, onder alles, recht gelukkige menschen zijn, in wier leven de klank van de psalmen niet versterft.

D. v. D.

Recitatief en kerkkoor in den eeredienst?

Het zal elk, die in de volle realiteit van ons kerkelijk leven is ingesteld, niet zijn ontgaan, dat men in dezen tijd den eeredienst aan steeds hogere aesthetische eischen wil doen beantwoorden.

Dit feit kan men verschillend waardeeren.

De zorg voor het schoone in den eeredienst kan kerngezond zijn als uiting van het door Christus vrijgemaakte leven, dat overal, ook in de liturgie, harmonie wil scheppen en dat wantrouwend staat tegenover al wat zich als waarheid aandient, maar niet in een passend brulofskleed is gehuld.

Ook kan dit feit symptoom zijn van een levenshouding, die zich in bijzaken van ornamentiek verstrooit en uitput, waarbij de hoofdzak, het Woord Gods, op den achtergrond moet raken.

Eerst een Schriftuurlijke doorlichting maakt hier zichtbaar, dat van twee elkaar gelijkende fraaie vormen de eerste vol, de tweede hol kan zijn. Dit ervaart hij, die fraai-geconstrueerde rederijerspreken moet doorwerken, evenals een archaeoloog allerlei imposante knielhuizen moet bezoeken; die flauw van honger wordt bij het lezen van de vlotte en aandoenlijke meditaties van vele moderne dominees; die geen rust vindt in die hoog-Barokke kerken, waar duizenden woelige kronkellijnen tegen elkander in worstelen; die in de veelstemmigheid der middeleeuwsche motetten de stem van God niet meer kan volgen; die zich ergert aan de „stichtelijke” draaijerijen welke een enkele kerkganger zich nog op het voetspoor der 18de eeuwse voorvaderen bij het psalmgezang veroorlooft.

Alleen de geloovige, die door de Schrift wordt beziel met levenskracht en inspiratie, is in beginsel boven het aesthetisme uitgekomen tot een schoonheid, die des te waarachtiger is naarmate zij ongezocter is. Een schoonheid, die geen halt houdt voor kerkmuren, maar zich ook in den eeredienst en in het muzikale element daarvan zal moeten openbaren.

Uit dezen gezichtshoek zullen wij moeten oordeelen over de pogingen, die worden gedaan om het muzikale deel der liturgie te hervormen en uit te bouwen. Twee hiervan liggen voor ons: „Tien onberijmde psalmen als recitatief gezet” door Adr. Engels¹⁾, met een inleiding van Prof. Dr G. van der Leeuw, en „Het Kerkkoor in de Liturgie”, composities van I. J. Oskam²⁾, met inleidende woorden van Prof. Dr G. van der Leeuw, Ds J. Chr. Fritzsche en Hubert Cuypers. Waar deze boekjes serieuze pogingen zijn, zou het ongepast wezen, ze te negeren.

Bijzonder sympathiek doet al dadelijk aan het domineeren van de stem der Schrift, die met name in de recitatieven onveranderd spreekt en zó verre te verkiezen is boven de omdichting ervan in onze en elke psalmberijming. Uit den opzet en uit de inleidingen blijkt duidelijk, dat men de gevaren van aesthetisme en overwoekering van den gemeentezang scherp heeft gezien: „Dit laatste mag nooit het geval zijn: ook is een kerkdienst niet tegelijk een uitvoering van een Chr. Zangvereniging” en elders: „De uitgave van deze Psalmen is dus allerminst een poging om onzen berijmde psalmenschat te verdringen, doch veelmeer om de schoonheid en de geloofskracht van het psalmboek nog sterker te doen uitkomen.” En alleen al uit het feit, dat dezelfde uitgever en schrijver der inleidingen deze pogingen propageeren, blijkt dat men hier niet eenzijdig wedde op hetzelfde paard.

Ook in muzikaal opzicht doen beide werkjes sympathiek aan, door een smakelijke ongekuistheid, die bij een eerste begin niet misstaat.

Engels melodiseerde en harmoniseerde de psalmen 19, 23, 51, 65, 90, 95, 116, 121 en 146 en sloot daarbij wat den stijl betreft nauw aan op de oude kerktoonsoorten van het Gregoriaansche. Zijn melodieën zijn sober en ernstig, de harmonisatie getuigt van goeden smaak.

De composities van Oskam liggen meer in het gehoor, daar zij in den Duitschen zangstijl van omstreeks 1890 (Wagner en Wolf) zijn gehouden. Ofschoon ze als zoodanig voor onzen tijd hoegenaamd geen representatieve waarde bezitten, zijn ze door hun welluidendheid en geslaagde aansluiting bij de woorden wel aannemelijk en hier en daar verdienstelijk, b.v. in nr. 7 (de Apostolische Geloofsbelijdenis).

Men kan deze werkjes aanbevelen en ze toch voor gebruik in onzen Gereformeerden eeredienst minder gewenscht achten. Eenige bedenkingen van praktischen en stijlkritischen aard, die ook bij het zich verdiepen in deze geschriften in mij opkwamen, mogen hier worden geplaatst.

Deze betreffen in de eerste plaats het door de gemeente op zangtoon reciteeren van de Psalmen. In de oude Christelijke Kerk is men hiermede begonnen, en langzamerhand heeft de melodie zich daarbij van toonloosheid ontwikkeld tot het Gregoriaansche, dat als kunstvorm van religieuze melodie nog steeds onoverwonne is. Maar, afgedacht van de excessen, is het niet onredelijk geweest, dat de Reformatie met het Gregoriaansche recitatief brak. Het was toen reeds te aristocratisch, zoo niet te archaisch geworden, om volkszang te kunnen blijven. De Reformatoren hebben dat gevoeld en daarom herhaaldelijk gegrepen naar volks- (in ieder geval volksche) melodieën, waarvoor zij de Psalmen in hymnischen strophenvorm omdichtten. De snelle en enorme verbreiding van hun liederen is wel het beste bewijs van hun juist begrip in deze materie.

Nu er in dezen tijd verscheidenen zijn, die deze psalmwijzen in hun oorspronkelijken vorm alweer verouderd achten (hetgeen de Synode van de Holl. Geref. Kerk aan de Kaap de Goede Hoop er zelfs toe bracht, in haar psalmboek van 1895 naast sommige oude psalmwijzen nieuwe te plaatsen), is zeker impopulariteit van recitatieven te verwachten, vooral van deze met hun sterk Gregoriaanschen inslag. Men heeft er nu eenmaal reke-

1) Uitgegeven voor Adoremus, door Bosch & Keuning, N. V., te Baarn.

2) Uitgegeven door Bosch & Keuning, N. V., te Baarn.

Er val
vereeni
te belu
van jong

ning mee
lijken v
lied ge
zonder

Een al
schakele
Ook deze
bekend,
voorbeld
scheidde,
dat de ge
zongen v
tholische
den mass
steeds n
vollen o
felen of
voorbeld
blijkt we
Roomsch
laet. Zelf
alleen m
dan nog
surrogat
gekuischt
gansche
aan hij o
bodig. V
dienst!

Dit sta
verfd als
Prof. var
„Het mo
lijke calv
reformee
het zwijg
wijzen na
ontkend,
lijdt, door
uitdrukke
grootend
een engel
nen het
zijn lofze
zoo innig
nen wor
schoone
Daarley
de mond
dienst —
daarmee

Bovend
met de r
wij de h
frischheid
noodig.
Psalmgez
opgericht
ven neme
ten doen.
het beste
durven a
nemen in
de vraag
dan de cr
toch in d
1890. Het
te vellen,
heven oo
echter op
neo-produ
vergeet.

Ik geloof
hoeven te
uiterste v
schen als
gezaag en
de stijfhe
de zolder
doozen v
een dorps
prachtige
Schriftlez
tatief op

Wie dez
het mees
den bega
van der
ook de b
hoop, dat
den weg
onze verr

Rotterd

3) En Ca
Psalmen op
4) ?

5) Lees: